

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Пшемислава БАСТЕРА
«Синергія методів досліджень руральних ландшафтів»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора архітектури зі
спеціальності 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Детальне ознайомлення з дисертацією Пшемислава БАСТЕРА «Синергія методів досліджень руральних ландшафтів» дає підставу сформулювати наступні висновки щодо оцінки її актуальності, обґрунтованості та достовірності наукових положень, новизни, практичного значення, змісту, завершеності та відповідності нормативним вимогам.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю доповнення існуючих і знаходження нових системних підходів щодо охорони, оцінки, збереження та використання історичних ландшафтів, що складають природне і культурне ціле. Наразі залишається проблема недооцінки значення історичних ландшафтів для перспективи розвитку сільської місцевості та збереження її ідентичності. Проте саме специфіка поєднання природної і культурної складових ландшафтів та їх стан є тому маркером. Також наразі існують численні приклади практичної діяльності з неврахуванням сформованих особливостей руральних ландшафтів, що призводить до їх знецінення, занедбання і, взагалі, знищення. І не в останнє, це через брак злагодженості та зв'язку між різногалузевими дослідженнями при необхідності вирішення багатоаспектних завдань. Отже, потребує вдосконалення існуючий інструментарій щодо здійснення таких робіт. І саме залучення різних методів з розробкою механізмів їх узгодження, із застосуванням досягнень різних галузей науки, зможе сприяти цілісному розумінню обраного об'єкту дослідження і підвищити ефективність вирішення проблеми. В цій площині актуальність зазначеної здобувачем теми та запропонованої ним методології досліджень руральних ландшафтів як синергії взаємодоповнюючих різногалузевих методів не викликає сумнівів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується широким обсягом опрацьованих першоджерел, глибоким порівняльним аналізом існуючого теоретичного і практичного досвіду за обраною темою дослідження. Висновки підтверджено посиланням на значну кількість систематизованих фактичних даних.

Достовірність основних положень роботи забезпечено коректною постановкою задач і методичною послідовністю проведення дослідження, яке було здійснено з грамотним і логічним застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів, що дало можливість автору досягнути поставленої мети. Було запропоновано методологію цілісного поетапного дослідження руральних ландшафтів із залученням різногалузевих методів, які ефективно доповнюють

один одного. Результати роботи отримали позитивну оцінку в рецензованих наукових фахових виданнях та на міжнародних конференціях, де автором було їх оприлюднено. Здійснені апробаційні нароби щодо імплементації висунутих теоретичних положень в проєкт розвитку села Стшельце Великі (Польща) знайшли схвалення і підтримку місцевих мешканців.

Враховуючи вищезазначене можна зробити позитивний висновок щодо наукової обґрунтованості і достовірності отриманих основних положень даного дисертаційного дослідження, а також їх відповідності заявленим меті та завданням.

Науковою новизною одержаних результатів слід вважати наступне:

- методологію дослідження руральних ландшафтів в системі «ресурс – валоризація – рекомендації – проєкт» із залученням методів з різних галузей науки, що дозволяє цілісно вирішити питання їх оцінки, підвищення якості, правильного використання і сталого розвитку зі збереженням ідентичності;

- синтезований комплекс різногалузевих міждисциплінарних методів, синергія яких забезпечує ефективність досліджень руральних ландшафтів;

- сформульовані принципи охорони руральних ландшафтів;

- вдосконалення методів багатофакторної оцінки потенціалу руральних ландшафтів;

- надані рекомендації щодо визначення потенціалу та моделювання розвитку руральних ландшафтів з урахуванням збереження культурного ресурсу та ідентичності.

Практичне значення дослідження полягає в цінності отриманих здобувачем результатів для архітектурно-містобудівної діяльності як цілісного процесу дослідження, оцінки та використання існуючих природних і культурних ландшафтів в рамках перспективного сталого розвитку історичних руральних територій зі збереженням їх спадку та ідентичності. Результати дисертації також можуть бути цінними для узгодження дій на різних рівнях управління розвитком руральних територій і вироблення антикризових стратегій. Авторські теоретичні нароби також стануть ґрунтовною підосною для створення чи доповнення вже існуючих баз даних, проведення SWOT-аналізу та розробки програм стратегічного розвитку руральних територій, партисипаційних програм, а також для навчальних програм.

Оцінка наукових публікацій

За результатами дослідження Пшемиславом БАСТЕРОМ опубліковано 22 наукових роботи, в тому числі 16 – одноосібних, в яких достатньо розкрито основні положення роботи. Серед здійснених публікацій можна виділити 4 статті у наукових фахових виданнях, проіндексованих в базі Scopus, в тому числі в 2-х, які відносяться до Q2 та 1-ому, що відноситься до Q3.

Кількість та якість наукових публікацій Пшемислава БАСТЕРА відповідає

вимогам п.8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення

Дисертація складається з анотацій, списку термінів і скорочень, вступу, 5-ти розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 318 сторінок, в тому числі основний текст – 294 сторінки, використані джерела з 216 найменувань – 18 і додатки – 5 сторінок. Відповідає вимогам МОН.

У **вступі** здобувачем послідовно викладено актуальність теми, сформульовано гіпотезу дослідження, показано зв'язок роботи з науковими програмами. Визначена мета відповідає заявленій темі і розкрита у завданнях. Чітко сформульовано предмет і об'єкт дослідження. Детально прописано методологію дослідження. Надано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому** розділі «Базові підходи в передпроектній аналітиці руральних ландшафтів» автором визначено проблематику та стан дослідження ландшафту сільських територій і використання при цьому міждисциплінарних методів, здійснено аналіз щодо існуючих інструментів його охорони, валоризації та розвитку.

Заслуговують на увагу узагальнені здобувачем підходи в передпроектній аналітиці руральних ландшафтів та методи їх дослідження. Цінним є твердження стосовно запобігання їх порушення і занедбання через проведення наукових досліджень з дотриманням принципу «випередження подій».

Погоджуюсь з твердженням щодо ефективності дослідження, збереження і використання руральних ландшафтів в системі «ресурс – валоризація – рекомендації – проект», як поетапному багаторівневому цілісному процесі із застосуванням відповідного комплексу методів на кожному послідовному етапі та рівні, які разом підсилять дію один одного для отримання синергетичного ефекту у якісному вирішенні питання.

У **другому** розділі «Методи визначення «ресурсу» об'єкту дослідження» здобувачем логічно синтезовано методи дослідження руральних ландшафтів на етапі визначення їх ресурсу.

Заслуговує на увагу представлена аналітика щодо потенціалу цифрових методів збору інформації, а саме просторових та геоінформаційних систем, а також методів вивчення еволюції ландшафтів, історичних геоінформаційних систем. Цінними також є окреслені фотографіметричні та дистанційні методи і їх інтеграція щодо визначення фізичних і екологічних вихідних параметрів досліджуваних територій та їх змін і створення детальних цифрових моделей. Слід також відмітити виділені методи різнорівневого просторового дослідження ландшафту.

Саме разом визначені методи є ефективними для розширеного цілісного аналізу природного і культурного ландшафтів та подальших валоризаційних і прогностичних досліджень, а також моделювання, щодо можливого сучасного сталого розвитку руральних територій. В цьому контексті графічна схема зв'язку різних груп методів була б дуже доречною і візуально доповнила б описову текстову частину першого етапу авторської методології.

У **третьому** розділі «Методи валоризації та оцінки ландшафту» дисертантом слушно показано методи, відповідні другому етапу запропонованої методології цілісного дослідження руральних ландшафтів, їх валоризації.

Погоджуюсь з розкриттям автора ролі руральних ландшафтів у збереженні історико-культурних особливостей та ідентичності певної території.

Заслуговує на увагу задекларований автором багатокритеріальний аналіз для встановлення відповідності наявних характеристик певного ландшафту потребам користувачів. В цьому контексті доречно виглядають вибрані 12 методів для оцінювання якості характеристик об'єкту дослідження, в тому числі і щодо його узгодження з новими функціями, та методи визначення його оптимального використання. Однак, при досить детальному їх аналізі, відсутні авторські рекомендації щодо ефективності застосування певних з цих виділених валоризаційних методів, чи комбінацій з них, для яких саме випадків.

У **четвертому** розділі «Методологія обґрунтування проєктних рекомендацій» здобувачем розкрито положення третього етапу запропонованого цілісного дослідження руральних ландшафтів та сформульовано принципи їх охорони.

Заслуговують на увагу викладені автором правила та принципи підготовки передпроектних рекомендацій. Погоджуюсь зі сформульованими автором принципами охорони руральних ландшафтів.

Вважаю, що в контексті зазначеної чотирьох етапної методології дослідження ландшафтів на даному етапі доцільним було б більш детально показати, які саме реставраційні чи реконструктивні методи чи комбінації з них будуть найбільш ефективними для можливого і необхідного втручання щодо підвищення якості і подальшого розвитку різних руральних ландшафтів виходячи з показників їх історико-культурної цінності та існуючих деформацій, визначених на етапах «ресурс» і «валоризація».

У **п'ятому** розділі «Синергія та механізм дії міждисциплінарних методів передпроектного дослідження руральних ландшафтів (на прикладі села Стшельце Великі (Польща)» здобувачем показано апробацію запропонованої методології.

Заслуговує на увагу надана загальна програма ревалоризації рурального ландшафту і показ її імплементації до Стшельце Великі. Цікавими також є і самі передпроектні студії та проєктні рекомендації і пропозиції щодо ревалоризації

цього села, як результат системного дослідження «ресурс – валоризація – рекомендації – проект» та ілюстрація і доказ синергії дій одночасно застосованих різних міждисциплінарних методів на різних етапах і рівнях даного цілісного процесу. При цьому, більш розгорнутий і детальний візуальний матеріал щодо самих проєктних рішень і, насамперед, об’ємно-просторові концептуальні візії, стали б потужним наочним доповненням здійсненої роботи.

Загалом, слід відзначити ґрунтовність дослідження, детальність аналітики і логічність викладення інформації, що є дуже сильною стороною даної роботи. Також слід відмітити змістовність, хоча і деяку розлогість, загальних висновків. Вважаю, що запропонована автором методологія системного дослідження руральних ландшафтів із залученням різногалузевих методів для різних етапів і рівнів може стати гарним інструментарієм для архітекторів в їх дослідницькій і практичній діяльності.

В цілому позитивно оцінюючи дану роботу, маю також висловити певні **зауваження та побажання**.

1. Ілюстративний графічний матеріал значно б підсилив авторську аналітику в першому та другому розділах дисертації щодо обґрунтування сутності руральних ландшафтів та узагальнення підходів, а також методів їх дослідження.

2. Цікавим і актуальним було б представлення бачення автора щодо потенціалу застосування штучного інтелекту, а саме програм, на кшталт ArcGIS Urban, QGIS with AI Plugins, GreenCity AI, Autodesk Forma, для передпроектного аналізу, для ефективності збору інформації щодо руральних ландшафтів на різних етапах визначеної системи дослідження «ресурс – валоризація – рекомендації – проект», і особливо щодо першого етапу – «ресурс».

3. Цінним для другого етапу авторської методології були б синтезовані рекомендації щодо вибору найбільш ефективних комбінацій валоризаційних методів з виділених 12-ти, а також щодо критеріїв оцінювання, в залежності від завдання чи задекларованих автором «специфіки ландшафту і його складових на території дослідження» (стор.157).

4. Синтезована загальна модель і графічне її представлення з показом взаємозв’язку всіх визначених методів і їх комбінацій для кожного етапу зазначеної методології було б потужним логічним ілюстративним завершенням теоретичного авторського дослідження і доведення їх синергії.

5. Є деякі зауваження щодо оформлення роботи. При оформленні списку праць автора, опублікованих за темою дисертації, в публікаціях у співавторстві слід обов’язково вказувати інформацію щодо особистого внеску здобувача. Ці публікації також мають бути вказані не тільки після анотацій, а й оформлені в окремий додаток. Також при оформленні змісту роботи мають бути вказані сторінки.

Тим не менше, зазначені зауваження ніяк не зменшують високого змістовного значення і наукової цінності роботи. Отримані в ній результати не викликають сумніву, є обґрунтованими, мають наукову новизну і можуть бути надзвичайно корисними в практиці охорони і просторового розвитку руральних територій. В цілому, робота заслуговує позитивної оцінки.

Відповідність дисертації вимогам МОН України, «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук».

Дисертація Пшемислава БАСТЕРА «Синергія методів досліджень руральних ландшафтів» відповідає «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», зокрема п. 7, 8, 9. Є самостійною науковою працею, виконаною з дотриманням правил академічної доброчесності. Характеризується єдністю змісту. Автореферат відповідає змісту дисертації. Отримані результати свідчать про важливий внесок здобувача в науку.

Загальний висновок

Усе вищевикладене дозволяє стверджувати про високий рівень виконання дослідження. Наукова значущість отриманих результатів дає можливість визначити дану дисертаційну роботу як таку, що розв'язує важливу проблему архітектурно-містобудівної науки – створення науково обґрунтованої методології дослідження руральних ландшафтів.

Вважаю, що дисертація «Синергія методів досліджень руральних ландшафтів», представлена на здобуття наукового ступеня доктора архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури, є завершеною науковою працею, відповідає паспорту спеціальності і вимогам МОН до докторських дисертацій. Її автор – Пшемислав БАСТЕР, заслуговує присудження наукового ступеня доктора архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Офіційний опонент,
доктор архітектури, професор,
професор кафедри інформаційних
технологій в архітектурі
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Нелля ЛЕЩЕНКО

Підпис Неллі ЛЕЩЕНКО засвідчує
Вчений секретар Вченої ради КНУБА
к.т.н., доцент

Микола КЛИМЕНКО